

УДК 007 : 304 : 070

ВОЛОДИМИР ЗДОРОВЕГА ПРО СКЛАДОВІ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ ЖУРНАЛІСТА

Мирослава Рудик

*Львівський національний університет імені Івана Франка
вул. Генерала Чупринки, 49, 79044, Львів, Україна
E-mail: journft@franko.lviv.ua*

Автор досліджує складники професіоналізму журналіста за визначенням теоретика журналістознавства і відомого публіциста Володимира Здровеги. На основі його праць автор диференціює складники професіоналізму журналіста на методологічні і професійні.

Ключові слова: Володимир Здровега, професіоналізм журналіста.

Проблема професіоналізму вічна у будь-якій професії. В умовах комерціалізації ЗМІ, інформаційних війн, низької інформаційної культури сучасних мас-медіа у суспільстві, втрати авторитету їхнього слова – проблема професіоналізму журналіста особливо актуальна, адже професіоналізм окремого журналіста прямо пропорційний до якості журналістики.

Питання професіоналізму журналіста порушували неодноразово українські дослідники теорії і практики журналістики. В. Різун, директор інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка у своїх працях досліджує проблему формування професіоналів у вищій школі. У своїй статті: «Ще раз про журналістську освіту і не тільки про неї» В. Різун наголошує на єдності соціального та професійного портретів журналіста: «Ми розглядаємо журналіста як професіонала й включаємо у поняття професіоналізму всю гамму почуттів журналіста, усі його соціально-політичні характери» [7].

А. Москаленко, Л. Губерський, В. Іванов у підручнику «Основи масово-інформаційної діяльності», аналізуючи стан журналістики, зауважують: «Успіх кореспондента почав залежати від якості його повідомлень, уміння спостерігати, аналізувати, робити висновки. Із представників «старої школи» самоуків лишилися в лавах найбільш досвідчені й талановиті журналісти. Але для нового покоління їхній шлях до професії не підходив. Вимагалися глибокі знання, професійні навички» [6, с.34]. Вони підтверджують думку, що підходить до журналістської праці постійно вдосконалюються, зростають вимоги до професійного рівня журналіста.

В. Шкляр у книзі «Мас-медіа і виклики нового століття» розглядає проблеми впливу мас-медіа на геополітику формування європейського

мислення і продуктивно-творчої інтеграції українських і світових ЗМІ, наголошуючи саме на засадах професіоналізму.

В. Карпенко у праці «Журналістика: основи професійної комунікації» досліджує загальні принципи та практику професійної комунікації, дієвість журналістських виступів як результату професіоналізму журналіста.

Професор О. Кузнецова у книзі «Правові й етичні норми журналістики» досліджує питання професійної етики журналіста. Т. Лильо у статті «Ідеологеми сучасної журналістики: теорія і практика (чи можливе світотворення поза світоглядним контекстом?)» досліджує питання професіоналізму у комплексі зі світоглядними позиціями людини. Ю. Васківський у праці «Професіоналізм – основа успішної реалізації маркетингової стратегії газети» розглядає питання професіоналізму у сучасних ринкових умовах.

У підручнику І. Михайлина «Основи теорії журналістської діяльності» комплексно проаналізовано принципи і засади журналістської діяльності. Зокрема знаходимо там цікаву думку: «Час зараз такий, що одного професіоналізму замало. Журналістиці потрібні не просто енергійні професіонали, а високоморальні, порядні, з яскраво вираженим гуманістичним світоглядом» [5, с.46].

Багато уваги цій проблемі у своїх наукових та публіцистичних працях присвятив відомий публіцист, багаторічний декан факультету журналістики Львівського національного університету імені Івана Франка, патріарх української журналістики і журналістикознавства В. Здоровега. Як вчитель і наставник кількох поколінь журналістів В. Здоровега завжди наголошував на професіоналізмі та високих стандартах журналістики. Професор навчав молодших колег своїм прикладом, вмінням оперативно, гостро реагувати на проблеми дійсності, все робити «...професійно, кваліфіковано і чесно, керуючись гуманістичною християнською мораллю, а не мораллю розбійника»[2, с.4].

Якнайповніше ставлення до цієї проблеми і шляхи її розв'язання відображають такі статті В. Здоровеги: «Проблема свободи слова та вимоги професіоналізму і журналістської етики в інформаційній сфері України», «Професіоналізм українського журналіста у контексті історичного досвіду та сучасних економічно-політичних реалій», «Підготовка журналістів: погляди збоку і зсередини», «Львівська журналістика: погляд у XXI століття», «Державотворення і професіоналізм журналіста», «Звідки братись журналістам», «Без консолідації та професіоналізму не вижити», «Свобода, відповідальність, професіоналізм», «Науково-теоретичні основи функціонування журналістики в умовах розбудови суверенної держави», «Вишкіл журналістів вчора, сьогодні, завтра».

Мета нашої роботи – дослідити складники професіоналізму журналіста у контексті поглядів В. Здоровеги. Ми ставимо перед собою завдання визначити складники професіоналізму журналіста, диференціювати їх, проаналізувати вплив професійних якостей на стан журналістики у цілому.

Наукова новизна нашого дослідження полягає в тому, що ніхто раніше ґрунтовно не досліджував праці В. Здоровеги, не робив спроби диференціювати складові професіоналізму журналіста. Вперше у нашому дослідженні окреслено

комплексне поняття професіоналізму журналіста, в якому поєднано як професійно-технічні навички, так і світоглядні засади людського буття.

Об'єктом нашого дослідження є складники професіоналізму журналіста: загальнолюдські і фахові.

Предмет дослідження – це статті В. Здоровеги, у яких вчений порушує питання професіоналізму.

Професіоналізм у журналістиці В. Здоровега окреслив так: «Це містке і багатозначне поняття. Воно починається з глибокого усвідомлення самої місії мас-медіа в суспільстві як концентрації та вияву думки громади» [8, с.18].

У праці «Без консолідації та професіоналізму не вижити» В. Здоровега пише: «Мас-медіа будь-якої країни, що вважається цивілізованою, тримається на трьох китах. Перший – економіка, матеріальні підвалини існування системи ЗМІ; другий – закон, законодавчі основи функціонування газет, журналів, інформаційних агентств, телебачення і радіомовлення, їхніх відносин із владою, суспільством, бізнесом; третій – професіоналізм журналістів, тобто їхня загальна політична і фахова культура» [2, с.20]. На думку професора, професіоналізм є одним з основних складників якісної журналістики. В іншій статті Володимир Здоровега зауважує: «Специфічним є завдання формування високого професіоналізму нинішніх і майбутніх журналістів, а через них – піднесення авторитету преси, телебачення, радіомовлення, інформагентств» [7, с.12].

Аналізуючи співвідношення журналістської освіти та потреб медіаринку В. Здоровега запевняє: «Наголошуючи на розбіжностях між мрією і реальністю, маємо здолати мрії частини керівників редакції про те, що навчальні заклади спустатимуть з конвеєра готових журналістів-професіоналів. Такого не буде ніколи» [1].

В. Здоровега у своїй статті «Звідки братись журналістам», розповідає про півстолітню підготовку журналістів на факультеті журналістики Львівського національного університету імені Івана Франка, де зроблено чимало, щоб наблизити процес навчання майбутніх журналістів до потреб практики: «Тут і обов'язкова вимога дворічного трудового стажу, і наявність публікацій та рекомендацій редакції, і організація спільно зі Спілкою журналістів творчих конкурсів типу «Шанс», і створення відповідних майстерень та індивідуальна робота зі студентами. Вони видавалися революційними і сприймалися як панацея, але такими не ставали. Щось поліпшувалось, дещо змінювалось, та очікуваного ідеалу досягти не вдалося» [2, с.83]. Професіоналізму майбутніх журналістів сприяли оновлення матеріально-технічної бази та методики навчання, впровадження нових навчальних курсів та спецкурсів, спеціальні тренінги та майстер-класи за участю відомих журналістів. Словом, робили все можливе для того, щоб закласти добрий фундамент у свідомості нового покоління журналістів. Володимир Здоровега завжди повторював своїм студентам: «Журналістами стають в редакції». Тому чи не найвагоміше на формування журналіста впливають зовнішні фактори, коли умови праці та позиція власників видань не завжди узгоджуються із принципами і високими стандартами журналістики.

Проблема професіоналізму журналіста – це і проблема якісної журналістики. Професіоналізм журналіста починається з відповідального ставлення до самих працівників мас-медіа. Іноді студенти-першокурсники

навіть не усвідомлюють своєї відповідальності за зроблений ними фаховий вибір. А журналістика, як зазначає В. Здоровега, це важка розумова праця, велика відповідальність перед суспільством: «Журналісти повинні пробуджувати оптимізм. З одного боку, говорити правду, а з іншого – писати так, щоб люди не втрачали віри і надії на краще. Адже словом можна вбити людину. Слово повинно приносити користь»[2, с.19].

Що стосується ставлення суспільства до цієї професії, то й тут є чимало негативних моментів. Найперше – це неповага до професії. «Уявлення про журналістську працю як дуже просту і легку справу. Це втрата елементарного професіоналізму, самонавчання, набуття відповідної фахової форми» [2, с.35]. Нерідко журналістику вважають брудною професією, а самих її представників – брехунами та авантюристами. Звісно, що у цьому є і вина самих журналістів. З цього приводу Володимир Здоровега зауважує: «Сьогодні нам бракує компетентності в журналістиці. Є багато речей, які висвітлюють подилянтськи. Хвилює мене й відсутність реакції на виступи ЗМІ. За комуністичних часів на кожну критичну публікацію, навіть некваліфіковану, треба було реагувати, давати відповідь. Я не закликаю повернутися до старого, але мусимо вийти на рівень суспільства, коли авторитет публічного слова буде важити» [2, с.16]. Важко не погодитися з цією думкою.

У статті «Вишкіл журналістів вчора, сьогодні, завтра» Володимир Здоровега пише: «Для журналіста важливо не просто як сказати, а насамперед що сказати. Іншими словами, перед чесним журналістом завжди стоїть питання компетентності, вміння аналізувати, мужності і високої моралі»[1]. Про компетентність В. Здоровега пише так: «Найголовніша складова професіоналізму сучасного журналіста – його компетентність. Більшість досвідчених журналістів у приватних розмовах і публічних виступах, дискусіях, які дедалі частіше з'являються у солідних періодичних виданнях, виявляють стурбованість низьким рівнем компетентності сьогоднішніх журналістів» [2, с.36-37].

Окрім цього, професіоналізм журналіста передбачає і таку, здавалося б, елементарну річ, як інформаційна культура. Вона ще й досі на низькому рівні. Про це свідчить наше сьогоднішнє, де не втихають нарікання на журналістів не тільки з боку читачів, а й самих героїв журналістських виступів. У праці Володимира Йосиповича читаємо: «Журналіст повинен знайти таке висловлювання, щоб воно нікого не ображало. В цьому професіоналізм журналіста»[2, с.33].

У сучасній журналістиці маємо проблеми із достовірністю, точністю, об'єктивністю та невмінням аргументувати, доводити свою думку. Часто з боку журналістів спостерігаємо елементарне небажання вникати у суть проблеми, об'єктивно аналізувати факти. Натомість помічаємо примітивне висмикування фактів, однобоке бачення подій і явищ, зростають прояви скептицизму та навіть агресивності у журналістиці, посилення песимізму та навмисного розпалювання конфліктів. Тому й В. Здоровега з боєм зазначає, що інтелектуальний рівень сучасної журналістики поки що невисокий. «Поки не матимемо справді мислячої журналістики замість мітингової, емоційної, авторитету ЗМІ не матимуть, а їхні працівники піддаватимуться принциповим ексзекуціям. Часто ці ексзекуції здійснюються руками самих журналістів» [2, с.25-26].

Тому серед проблем, що стоять перед журналістами, Володимир Здоровега чітко виділяє: «Питання підвищення ролі журналіста у суспільстві, захисту його прав, соціальних і професійних, а головне – вдосконалення фахової майстерності працівників ЗМІ» [2, с.27]. Підготовка фахівців мас-медіа у вищій школі за останні роки зазнала реформ. Але не завжди ці зміни є позитивними, особливо, коли йде мова про винесення за межі університету світоглядних засад підготовки майбутніх працівників інформаційного світу, а підготовку лише функціональних працівників медіа-ринку. Цьому також сприяє так звана мода на цю професію, яка часто-густо більше зумовлена не самим покликанням бути на сторожі слова, відстоювати правду, а бути популярним, крутитися в зіркових колах, мати першим доступ до інформації, зрештою, яскраво виділитися серед своїх знайомих. А вже завтра ці люди формуватимуть громадську думку, впливатимуть на свідомість мас. Журналістська праця — не просто вміння вправно писати, володіти всіма жанрами, а своєрідний спосіб сприйняття світу, спосіб мислення і світовідчуття, спосіб існування і усвідомлення себе і своєї місії в житті. Володимир Здоровега переконаний, що окрім вищезазначених складників професійності журналіста є ще й фактори, продиктовані часом. Особливу увагу цьому питанню вчений приділяє у статті «Європейський вибір: що брати з минулого, а чого вчитися українським ЗМІ»: «Професіоналізм журналіста – поняття багатокомпонентне і водночас цілісне. Професіоналізм журналіста поєднує сьогодні такі не завжди сумісні риси, як комерційна кмітливість, підприємливість, творчі здібності і здатність бути організатором редакційного процесу, ґрунтовні загальні та професійні знання у поєднанні з високими моральними чеснотами, здатність глибоко і небанально мислити, вираженість та емоційний запал, бездоганне володіння словом». [2, с.41] Володимир Здоровега безкомпромісно стверджує: «Не уявляю професіоналізму українського журналіста без доброго знання української мови». [2, с.46] Це також важливий фактор професіоналізму, який заслуговує окремої розмови.

Отже, професіоналізм журналіста, за Володимиром Здоровегою, – це розуміння власної ролі у політичному житті суспільства. Теоретично і практично не можна вважати професіоналом журналіста, який не усвідомлює власної місії чи йде на грубі порушення власного обов'язку заради певної вигоди». [2, с.32]

Проаналізувавши статті Володимира Здоровеги, у яких вчений порушує проблему професіоналізму журналіста, можна диференціювати складники професіоналізму на методологічні і професійні. До методологічних відносимо гуманістичний світогляд, оптимізм, високу мораль, соціальну відповідальність, знання правових норм, чинних в Україні, патріотизм. Складники професіоналізму журналіста передбачають інформаційну культуру, знання фахових теоретичних засад, загальну поінформованість і конкретну, у сфері про, яку пише журналіст, і звісно, досконале володіння українською мовою.

Пишучи про професіоналізм журналістів, Володимир Здоровега наголошував, що найперше це свідомість людини, її світоглядна позиція, ментальність. Саме це є основою формування професіонала у будь-якій галузі, а тим паче у журналістиці. Адже журналісти – лікарі людських душ. Від їхнього відповідального ставлення до своїх професійних обов'язків, а найголовніше – до мети своєї праці, залежить здоров'я нації.

Список використаної літератури

1. Здоровега В. Вишкіл журналістів вчора, сьогодні, завтра. / Володимир Здоровега // Медіакритика №10, – 2005. – С.18-26.
2. Здоровега В. Про журналістику і журналістів: статті, есе, виступи, діалоги / Володимир Здоровега. – Львів : Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2004. – 131с.
- 3.Здоровега В. Професіоналізм українського журналіста у контексті історичного досвіду та сучасних економічно-політичних реалій. / Володимир Здоровега. – Українська періодика: історія і сучасність : Тези доп. і повід. Всеукр. наук.-теорет. конф. 9-10 груд. 1998 р. – Львів, – 1999 – С.12-22.
- 4.Здоровега В. Свобода, відповідальність, професіоналізм / Володимир Здоровега //Вісник Львів. ун.-ту. Сер. Журналістика .– 1992 .– Вип.17 :Українська журналістика: генезис і сучасні проблеми . – С.12-24.
5. Михайлин І. Основи журналістики: [Підручник]/ Ігор Михайлин. К: ЦУЛ, – 2002. – 284с.
6. Москаленко А., Губерський Л., Іванов В. Основи масово-інформаційної діяльності. [Підручник] / Москаленко А., Губерський Л., Іванов В. Київ. ун-т ім. Тараса Шевченка. – К. – 1999 , – 634 с.
7. Різун В. Ще раз про журналістську освіту і не тільки про неї. / Володимир Різун // Медіакритика №10, – 2005. – С. 28-31.

**VOLODYMYR ZDOROVEHA ABOUT CONSTITUENTS OF
PROFESSIONALISM OF JOURNALIST**

Myroslava Rudyk

Ivan Franko National University of Lviv, Generala Chuprynky Str.

49 79044, Lviv, Ukraine

E-mail: journft@franko.lviv.ua

An author probes the constituents of professionalism of journalist on determination of publicist, long-term dean of faculty of journalism of the Lviv national university of the name of Ivan Franko Volodymyr Zdoroveha. On the basis of labours of Volodymyr Zdoroveha differentiates the constituents of professionalism of journalist on methodological and professional.

Key words: Volodymyr Zdoroveha, professionalism of journalist.

**ВЛАДИМИР ЗДОРОВЕГА ОБ КОМПОНЕНТАХ
ПРОФЕССИОНАЛИЗМА ЖУРНАЛИСТОВ**

Мирослава Рудык

Львовский национальный университет им. И. Франко,

ул. Генерала Чупринки, 49, 79044, Львов, Украина

E-mail: journft@franko.lviv.ua

Исследователь пишет об компонентах профессионализма журналистов по взглядам известного теоретика журналистики и публицистики Владимира Здоровеги. Разделяет компоненты профессионализма журналистов на методологические и профессиональные.

Ключивые слова: Владимир Здоровега, профессионализм журналистов .

Стаття надіслана до редколегії 23.12.11

Прийнята до друку 10.01.12